

MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI

www.ms.gov.pl

POSTĘPOWANIE SPADKOWE

Poradnik sporządzony przez Stowarzyszenie Mazowsze Razem w ramach realizacji zadania polegającego na prowadzeniu punktu nieodpłatnej pomocy prawnej w Powiecie Płockim w roku 2021 ze środków pochodzących z budżetu państwa z części będącej w dyspozycji wojewodów, przez udzielanie dotacji celowej powiatom.

Autor:

Dr Małgorzata Panek

Stowarzyszenie Mazowsze Razem
Łętowo 3,
09-470 Bodzanów

Starostwo Powiatowe w Płocku
ul. Bielska 59,
09-400 Płock

1. Pojęcie spadku

W kodeksie cywilnym nie znajdziemy definicji legalnej pojęcia spadku. Pojęcie to można jednak wyinterpretować z brzmienia art. 922 k.c. Zgodnie z powołaną normą, prawa i obowiązki majątkowe zmarłego przechodzą z chwilą jego śmierci na jedną lub kilka osób, stosownie do przepisów kodeksu cywilnego.

Jednocześnie kodeks cywilny wymienia składniki majątkowe, które nie wchodzą do spadku. Nie należą do spadku prawa i obowiązki zmarłego ściśle związane z jego osobą, jak również prawa, które z chwilą jego śmierci przechodzą na oznaczone osoby niezależnie od tego, czy są one spadkobiercami.

Można więc określić, że **na spadek składają się prawa i obowiązki o charakterze majątkowym i cywilnoprawnym, które nie są związane w sposób ścisły z osobą spadkodawcy oraz takie, które nie przechodzą na ściśle określone osoby niezależnie od tego, czy są one spadkobiercami.**

Spadek jest to ogół praw i obowiązków zmarłego, które przechodzą na spadkobierców w momencie **otwarcia spadku** czyli śmierci spadkodawcy.

2. Chwila nabycia spadku

Spadkobierca nabywa spadek z chwilą otwarcia spadku. Spadek otwiera się z chwilą śmierci spadkodawcy.

Fakt nabycia spadku powinien zostać stwierdzony w stosownym postępowaniu spadkowym – jest to niezbędne dla udowodnienia osobom trzecim, że spadek został nabyty przez konkretną osobę.

W świetle art. 1027 k.c. względem osoby trzeciej, która nie rości sobie praw do spadku z tytułu dziedziczenia, spadkobierca może udowodnić swoje prawa wynikające z dziedziczenia tylko prawomocnym postanowieniem o stwierdzeniu nabycia spadku albo zarejestrowanym aktem poświadczenia dziedziczenia.

Z praktyki:

Czy przeprowadzenie postępowania spadkowego jest zawsze konieczne?

Przeprowadzenie postępowania spadkowego nie jest obowiązkowe. Nie będzie w ogóle potrzebne, jeżeli majątek zmarłego jest niewielki (np. obejmuje tylko drobne ruchomości).

Nie jest też ograniczone żadnym terminem, może więc mieć miejsce nawet kilka, kilkadziesiąt lat po śmierci spadkodawcy.

3. Sposoby przeprowadzenia postępowania spadkowego

Postępowanie spadkowe można przeprowadzić **w sądzie** lub **u notariusza**.

W świetle art. 1025 k.c. sąd na wniosek osoby mającej w tym interes stwierdza nabycie spadku przez spadkobiercę. Notariusz na zasadach określonych w przepisach odrębnych sporządza akt poświadczenia dziedziczenia.

Moc prawomocnego postanowienia sądu o stwierdzeniu nabycia spadku jest równa mocy zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia.

Domniemywa się, że osoba, która uzyskała stwierdzenie nabycia spadku albo poświadczenie dziedziczenia, jest spadkobiercą. Przeciwno domniemaniu wynikającemu ze stwierdzenia nabycia spadku nie można powoływać się na domniemanie wynikające z zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia

Z praktyki:

Które z postępowań jest lepsze?

Postępowanie spadkowe toczące się w sądzie jest tańsze. Nie muszą w nim uczestniczyć wszyscy spadkobiercy. Trwa jednak dłużej.

Postępowanie notarialne jest postępowaniem droższym, ale możliwym do przeprowadzenia w krótkim czasie. Wadą tego postępowania jest konieczność uczestniczenia w nim wszystkich spadkobierców (obecność osobista).

4. Oświadczenia spadkowe

Pierwszym krokiem postępowania spadkowego jest złożenie oświadczenia spadkowego.

Spadek można:

PRZYJAĆ WPROST	PRZYJAĆ Z DOBRODZIEJSTWEM INWENTARZA	ODRZUCIĆ
-------------------	---	----------

W razie prostego przyjęcia spadku spadkobierca ponosi odpowiedzialność za długi spadkowe **bez ograniczenia**. Odpowiada za nie całym swoim majątkiem.

W razie przyjęcia spadku z dobrodziejstwem inwentarza spadkobierca ponosi odpowiedzialność za długi spadkowe tylko **do wartości ustalonego w wykazie inwentarza albo spisie inwentarza stanu czynnego spadku**. Powyższe ograniczenie odpowiedzialności odpada, jeżeli spadkobierca podstępnie pominął w wykazie inwentarza lub podstępnie nie podał do spisu inwentarza przedmiotów należących do spadku lub przedmiotów zapisów windykacyjnych albo podstępnie uwzględnił w wykazie inwentarza lub podstępnie podał do spisu inwentarza nieistniejące długi.

Wykaz inwentarza jest dokumentem prywatnym, sporządzanym przez spadkobiercę (na urzędowym formularzu), który przyjął spadek z dobrodziejstwem inwentarza (może go również sporządzić zapisobierca windykacyjny lub wykonawca testamentu), który to wykaz składa się w sądzie albo przed notariuszem (notariusz sporządza z tej czynności protokół i przesyła go do sądu spadku). Formularz wykazu inwentarza jest dostępny m.in. na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości.

Spis inwentarza ma charakter dokumentu urzędowego – sporządzany jest przez komornika na podstawie postanowienia sądu o sporządzeniu spisu inwentarza, na wniosek tego, kto uprawdopodobni, że jest spadkobiercą, uprawnionym do zachowku lub zapisobiercą, albo wykonawcy testamentu lub wierzyciela mającego pisemny dowód należności przeciwko spadkodawcy. Można również złożyć wniosek bezpośrednio komornikowi, który zawiadamia sąd spadku i sąd wydaje postanowienie w przedmiocie spisu inwentarza.

Spadkobierca, który spadek odrzucił, zostaje wyłączony od dziedziczenia, tak jakby **nie dożył otwarcia** spadku.

Spadkobierca powołany do spadku zarówno z mocy testamentu, jak i z mocy ustawy może spadek odrzucić jako spadkobierca testamentowy, a przyjąć spadek jako spadkobierca ustawowy.

Oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone **w ciągu sześciu miesięcy** od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania.

Oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku składa się przed sądem lub przed notariuszem. Można je złożyć ustnie lub na piśmie z podpisem urzędowo poświadczonym. Pełnomocnictwo do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku powinno być pisemne z podpisem urzędowo poświadczonym.

Z praktyki

Nie złożyłem oświadczenia spadkowego w terminie. Czy będę odpowiadał za długi spadkowe?

Brak złożenia oświadczenia spadkobiercy w terminie ustawowym jest jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza. Skutek ten następuje z mocy samego prawa.

Złożenie oświadczenia spadkowego nie może się odbyć z pokrzywdzeniem wierzycieli.

Jeżeli spadkobierca odrzucił spadek z pokrzywdzeniem wierzycieli, każdy z wierzycieli, którego wierzytelność istniała w chwili odrzucenia spadku, może żądać, ażeby odrzucenie spadku zostało uznane za bezskuteczne w stosunku do niego według przepisów o ochronie wierzycieli w razie niewypłacalności dłużnika. Uznania odrzucenia spadku za bezskuteczne można żądać w ciągu sześciu miesięcy od chwili powzięcia wiadomości o odrzuceniu spadku, lecz nie później niż przed upływem trzech lat od odrzucenia spadku.

5. Postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku, akt poświadczenia dziedziczenia

Stwierdzenie nabycia spadku oraz poświadczenie dziedziczenia nie może nastąpić przed upływem sześciu miesięcy od otwarcia spadku, chyba że wszyscy znani spadkobiercy złożyli już oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku.

Postępowanie sądowe o stwierdzenie nabycia spadku będzie wszczęte na wniosek każdej osoby mającej interes prawny w stwierdzeniu nabycia spadku. Oznacza to, że z wnioskiem tym może wystąpić do sądu nie tylko spadkobierca ustawowy, czy testamentowy. Wniosek taki może zgłosić m.in. także zapisobierca (a więc osoba, której z woli spadkodawcy służy określone prawo majątkowe związane ze spadkiem), czy nawet wierzyciel spadkodawcy albo spadkobiercy.

Wniosek o stwierdzenie nabycia spadku powinien zawierać m.in. imię, nazwisko i adres osoby składającej wniosek (wnioskodawca) oraz imiona, nazwiska i adresy potencjalnych spadkobierców ustawowych (uczestnicy postępowania); imię i nazwisko zmarłego, datę i miejsce (miejscowość) jego śmierci oraz jego ostatnie miejsce stałego zamieszkania; akt zgonu oraz inne akty stanu cywilnego wskazujące na pokrewieństwo ze zmarłym osób wskazanych we wniosku jako spadkobierców.

Sporządzenie i wniesienie wniosku o stwierdzenie nabycia spadku będzie wiązało się z koniecznością uiszczenia **opłaty sądowej**. Aktualnie jej wysokość wynosi **100 zł**.

Z praktyki

W jakim sądzie należy złożyć wniosek o stwierdzenie nabycia spadku?

Wniosek o stwierdzenie nabycia spadku należy złożyć we właściwym sądzie spadku, którym zgodnie z art. 628 kodeksu postępowania cywilnego będzie sąd ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy. Jeżeli jego miejsca zamieszkania w Polsce nie da się ustalić, właściwy jest sąd miejsca, w którym znajduje się majątek spadkowy lub jego część. W braku powyższych podstaw sądem spadku jest sąd rejonowy dla m. st. Warszawy.

Sąd spadku bada z urzędu, kto jest spadkobiercą. W szczególności bada, czy spadkodawca pozostawił testament, oraz wzywa do złożenia testamentu osobę, co do której będzie uprawdopodobnione, że testament u niej się znajduje. **Jeżeli testament zostanie złożony, sąd dokona jego otwarcia i ogłoszenia.** Do udziału w postępowaniu zostaną wezwane wszelkie osoby, które mogą być spadkobiercami.

Sąd spadku ustala, czy w skład spadku wchodzi przedsiębiorstwo w spadku objęte zarządem sukcesyjnym.

Za dowód, że nie ma innych spadkobierców, może być przyjęte **zapewnienie złożone przez zgłaszającego się spadkobiercę.** W zapewnieniu zgłaszający się powinien złożyć oświadczenie co do wszystkiego, co mu jest wiadome: o istnieniu lub nieistnieniu osób, które wyłączałyby znanych spadkobierców od dziedziczenia lub dziedziczyłyby wraz z nimi oraz o testamentach spadkodawcy.

Pod względem skutków karnych **zapewnienie jest równoznaczne ze złożeniem zeznań pod przyrzeczeniem**, o czym sędzia powinien uprzedzić składającego zapewnienie.

Jeżeli zapewnienie nie było złożone albo jeżeli zapewnienie lub inne dowody nie będą uznane przez sąd za wystarczające, postanowienie w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku może zapaść dopiero po wezwaniu spadkobierców przez **ogłoszenie.**

Ogłoszenie umieszcza się w piśmie poczytnym na całym obszarze Państwa i podaje publicznie do wiadomości w ostatnim miejscu zwykłego pobytu spadkodawcy na tym obszarze, w sposób w miejscu tym przyjęty. Jeżeli wartość spadku jest nieznaczna, sąd może zaniechać umieszczenia ogłoszenia w piśmie.

Po upływie trzech miesięcy od dnia ogłoszenia sąd wyznaczy w celu rozpoznania zgłoszonych żądań rozprawę, na którą wezwie także osoby, które zgłosiły żądanie i podały miejsce zamieszkania.

Jeżeli w ciągu trzech miesięcy od dnia ogłoszenia o wezwaniu spadkobierców nikt nie zgłosił nabycia spadku albo zgłaszający się nie udowodnił go na rozprawie, sąd wyda postanowienie stwierdzające nabycie spadku przez spadkobierców, których prawa zostały ustalone.

Sąd spadku wydaje postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku **po przeprowadzeniu rozprawy**, na którą wzywa wnioskodawcę oraz osoby mogące wchodzić w rachubę jako spadkobiercy ustawowi i testamentowi.

W toku postępowania o stwierdzenie nabycia spadku sąd nie dzieli jeszcze spadku między spadkobierców, a jedynie ustala, kto jest spadkobiercą i w jakiej części dziedziczy.

Sąd stwierdza nabycie spadku przez spadkobierców, choćby byli nimi inne osoby niż te, które wskazali uczestnicy. W postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku sąd wymienia spadkodawcę oraz wszystkich spadkobierców, którym spadek przypadł, jak również wysokość ich udziałów.

W postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku sąd stwierdza także nabycie przedmiotu zapisu windykacyjnego, wymieniając osobę, dla której spadkodawca uczynił zapis windykacyjny, oraz przedmiot tego zapisu. Stwierdzenie nabycia przedmiotu zapisu windykacyjnego może nastąpić również przez wydanie przez sąd postanowienia częściowego.

Prawomocne postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku, sąd niezwłocznie wpisuje, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, do **Rejestru Spadkowego**. Wiąże się to z koniecznością uiszczenia opłaty w wysokości **5 zł**.

Postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku oraz akt poświadczenia dziedziczenia pełnią funkcje ochronną, zabezpieczając prawa do spadku.

Spadkobierca legitymujący się prawomocnym postanowieniem o stwierdzeniu nabycia spadku bądź zarejestrowanym aktem poświadczenia dziedziczenia może żądać, ażeby osoba, która włada spadkiem jako spadkobierca, lecz spadkobiercą nie jest, wydała mu spadek. To samo dotyczy poszczególnych przedmiotów należących do spadku.

Do roszczeń spadkobiercy o wynagrodzenie za korzystanie z przedmiotów należących do spadku, o zwrot pożytków lub o zapłatę ich wartości, jak również o naprawienie szkody z powodu zużycia, pogorszenia lub utraty tych przedmiotów oraz do roszczeń przeciwko spadkobiercy o zwrot nakładów stosuje się odpowiednio przepisy o roszczeniach między właścicielem a samoistnym posiadaczem rzeczy.

6. Dział spadku

Gdy spadkobiercy są już w posiadaniu prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku lub zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia, wówczas mogą przeprowadzić dział spadku, w trakcie którego zostanie dokonany podział rzeczy wchodzących w skład spadku pomiędzy

spadkobierców, jak również dokonają się pomiędzy nimi rozliczenia poniesionych wydatków na przedmioty spadkowe.

Działu spadku można dokonać albo **umownie** (wszyscy spadkobiercy zgadzają się na wspólny podział) albo w drodze **postępowania sądowego**. W przypadku, gdy w skład spadku wchodzi nieruchomość, umowa o dział spadku wymaga formy aktu notarialnego.

Postępowanie o dział spadku toczy się w trybie **nieprocesowym**, przed sądem spadku, tj. **przed sądem rejonowym ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy**.

Wniosek o dział spadku powinien dotyczyć **całego spadku**. Tylko jeśli istnieją ważne przyczyny, można ograniczyć postępowanie spadkowe do części spadku.

Pod względem formy, wniosek musi odpowiadać pozwowi, co oznacza, że powinien być sporządzony na piśmie i zawierać treści wymienione w art. 187 kodeksu postępowania cywilnego. Należy w nim wskazać m.in. wszystkich uczestników postępowania, tj. spadkobierców bądź ich następców oraz zapisobierców.

We wniosku o dział spadku należy powołać postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku albo zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia oraz spis inwentarza, jak również podać, jakie spadkodawca sporządził testamenty, gdzie zostały złożone i gdzie się znajdują. Jeżeli spis inwentarza nie został sporządzony, należy we wniosku wskazać majątek, który ma być przedmiotem działu.

W wypadku gdy w skład spadku wchodzi nieruchomość, należy przedstawić dowody stwierdzające, że nieruchomość stanowiła własność spadkodawcy.

Współspadkobiercy powinni podać sądowi swój wiek, zawód, stan rodzinny oraz dane co do swych zarobków i majątku, a także zarobków i majątku małżonka, wyjaśnić, w jaki sposób korzystali ze spadku dotychczas, jak również podać inne okoliczności, które mogą mieć wpływ na rozstrzygnięcie, co każdy ze współspadkobierców ma otrzymać ze spadku. Jeżeli przedmiotem działu jest gospodarstwo rolne, współspadkobiercy powinni w szczególności podać dane dotyczące okoliczności przewidzianych w art. 214 kodeksu cywilnego.

Skład i wartość spadku ulegającego podziałowi ustala sąd.

W postępowaniu działowym sąd rozstrzyga także o istnieniu zapisów zwykłych, których przedmiotem są rzeczy lub prawa należące do spadku, jak również o wzajemnych roszczeniach pomiędzy współspadkobiercami z tytułu posiadania poszczególnych przedmiotów spadkowych, pobranych pożytków i innych przychodów, poczynionych na spadek nakładów i spleconych długów spadkowych.

Do działu spadku stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące zniesienia współwłasności.

Sąd może dokonać działu spadku na trzy sposoby:

1. przez **podział fizyczny** przedmiotów wchodzących w skład spadku, co oznacza, że poszczególne przedmioty zostają podzielone i przyznane spadkobiercom według wielkości ich udziałów w spadku; jeżeli nie doprowadzi to do zniszczenia rzeczy, można również podzielić pojedynczą rzecz wchodzącą w skład spadku; w ramach tego podziału dopuszczalne jest ustalenie dopłat na rzecz niektórych spadkobierców, jeżeli nie da się podzielić spadku tak, aby wartość przedmiotów przyznanych spadkobiercą była równa udziałowi w spadku;
2. przez **przyznanie** niektórych przedmiotów ze spadku **jednemu albo kilku spadkobiercom z ustaleniem obowiązków spłat** na rzecz pozostałych spadkobierców lub **bez takich spłat**;
3. przez **podział cywilny** składników majątkowych, co oznacza sprzedaż majątku spadkowego i podział uzyskanych ze sprzedaży środków pomiędzy spadkobierców według wielkości ich schedy spadkowej.

7. Punkty nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2021 r. w Powiecie Płockim

Punkt	Porozumienie z Gminą	Lokalizacja punktu	Harmonogram pracy punktu
Punkt nieodpłatnej pomocy prawnej – prowadzony przez Stowarzyszenie Mazowsze Razem, KRS 0000717180, Łętowo 3, 09-470 Bodzanów			
1	Gmina Staroźreby	Lokal w budynku Gminnego Ośrodka Kultury w Staroźrebach, ul. Głowackiego 2, 09-440 Staroźreby	Poniedziałek 13 ⁰⁰ -17 ⁰⁰ NPP/Mediacje
	Gmina Bulkowo	Szkoła Podstawowa we Wlókach, Włoki 16, 09-454 Bulkowo, pokój 1 i 2	Wtorek 9 ⁰⁰ -13 ⁰⁰
	Gmina Mała Wieś	Lokal w budynku GOPS w Małej Wsi, ul. Płońska 4, 09-460 Mała Wieś	Środa 12 ⁰⁰ -16 ⁰⁰ Piątek 8 ⁰⁰ -12 ⁰⁰
	Gmina Słupno	Lokal w GOPS w Słupnie (parter), ul. Warszawska 26A, 09-472 Słupno	Czwartek 14 ⁰⁰ -18 ⁰⁰
Punkt nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego – prowadzony przez Stowarzyszenie Mazowsze Razem, KRS 0000717180, Łętowo 3, 09-470 Bodzanów			
2	Gmina Bulkowo	Szkoła Podstawowa we Wlókach, Włoki 16, 09-454 Bulkowo, pokój 1 i 2	Poniedziałek 9 ⁰⁰ -13 ⁰⁰
	Gmina Drobin	Lokal w Miejsko-Gminnej Bibliotece w Drobinie, ul. Rynek 1, 09-210 Drobin	Wtorek 8 ⁰⁰ -12 ⁰⁰
	Gmina Gąbin	Lokal w budynku Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Gąbinie, ul. Stary Rynek 14, 09-530 Gąbin (parter)	Środa 13 ⁰⁰ -17 ⁰⁰
	Gmina Bielsk	Urząd Gminy Bielsk, Pl. Wolności 3a, 09-230 Bielsk	Czwartek 8 ⁰⁰ -12 ⁰⁰

	Gmina Łąck	Lokal w Hali Sportowej w Łącku, ul. Gostynińska 2, 09-520 Łąck	Piątek 8 ⁰⁰ -12 ⁰⁰ Mediacje
Punkty nieodpłatnej pomocy prawnej – prowadzone przez radców prawnych wyznaczonych przez OIRP oraz adwokatów wyznaczonych przez ORA			
3	Gmina Nowy Duninów	Urząd Gminy w Nowym Duninowie, ul. Osiedłowa 1, 09-505 Nowy Duninów, parter – pokój 1	Poniedziałek 8 ⁰⁰ -12 ⁰⁰
	Gmina Łąck	Lokal w Hali Sportowej w Łącku, ul. Gostynińska 2, 09-520 Łąck	Wtorek 8 ⁰⁰ -12 ⁰⁰
	Gmina Drobin	Lokal w Miejsko-Gminnej Bibliotece w Drobinie, ul. Rynek 1, 09-210 Drobin	Środa 8 ⁰⁰ -12 ⁰⁰
	Powiat Płocki	Zespół Szkół im. Jana Śniadeckiego w Wyszogrodzie, ul. Niepodległości 11, 09-450 Wyszogród	Czwartek 13 ⁰⁰ -17 ⁰⁰ NPP/Mediacje
	Gmina Słupno	Lokal w GOPS w Słupnie (parter), ul. Warszawska 26A, 09-472 Słupno	Piątek 14 ⁰⁰ -18 ⁰⁰
4	Gmina Gąbin	Lokal w budynku Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Gąbinie, 09-530 Gąbin, ul. Stary Rynek 14, (parter)	Poniedziałek 8 ⁰⁰ -12 ⁰⁰
	Powiat Płocki	Zespół Szkół im. Jana Śniadeckiego w Wyszogrodzie, ul. Niepodległości 11a, 09-450 Wyszogród	Wtorek 9 ⁰⁰ -13 ⁰⁰
	Gmina Brudzeń Duży	Urząd Gminy Brudzeń Duży, ul. Toruńska 2, 09- 414 Brudzeń Duży	Środa 10 ⁰⁰ -14 ⁰⁰
	Gmina Nowy Duninów	Urząd Gminy w Nowym Duninowie, ul. Osiedłowa 1, 09-505 Nowy Duninów, parter – pokój 1	Czwartek 9 ⁰⁰ -13 ⁰⁰ NPP/Mediacje
	Gmina Wyszogród	Sala Posiedzeń Gminy i Miasta Wyszogród w budynku Szkoły Podstawowej im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego w Wyszogrodzie, ul. Niepodległości 11, 09-450 Wyszogród (parter).	Piątek 9 ⁰⁰ -13 ⁰⁰

Nieodpłatna pomoc prawna oraz nieodpłatne poradnictwo obywatelskie świadczone są po
wcześniejszym zgłoszeniu:

telefonicznym pod numerem: **24 267 67 76** lub **734 464 323**

(w dni powszednie w godzinach 7.30-15.30)

mailowo pod adresem: **starostwo@powiat.plock.pl** bądź

on-line pod adresem: **<http://www.np.ms.gov.pl/>**

Z ważnych powodów dopuszcza się ustalanie innej, niż umówiona telefonicznie kolejności. Kobietom w ciąży pomoc udzielana jest poza kolejnością.

Lokale, w których funkcjonują punkty nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego dostępne są dla osób niepełnosprawnych.

Płock, 2021 rok